

Udvikling af

SENIORVENLIGE BYRUM

i Middelfart Kommune

Marts 2025

Indhold

Introduktion	s. 3
Demografiske forhold	4
Anbefalinger	5
Anbefalinger til udvikling af seniorvenlige byrum	6
Seniorlivet i byerne	12
Indblik i seniorlivet	13
Værktøjer	25
Værktøjer til udvikling af seniorvenlige byrum	26
Tilgang til prioritering af indsatser	27
Gode råd til involvering af seniorer	28
Designprincipper for det seniorvenlige byrum	29
Designprincipper for den seniorvenlige forbindelse	32

Dokumentet er udarbejdet af BARK Rådgivning i samarbejde med Middelfart Kommune og med assistance fra Sidse Grangaard og Charlotte Rahr Mortensen.

Billeder, kort og illustrationer er udarbejdet af BARK Rådgivning, hvis andet ikke er angivet.

Rettigheder til materialet tilhører Middelfart Kommune og BARK Rådgivning.

Introduktion

I Danmark er befolkningssammensætningen under forandring. Vi bliver ældre, og ved indgangen til 2025 er 21% af befolkningen fyldt 65 år.¹ Det betyder, at Danmark officielt er et super-aged society ligesom mange andre europæiske lande.¹

Det samme gælder for Middelfart Kommune, hvor prognoser peger på, at kommunen i 2035 vil opleve en stigning på 4,6% i antallet af borgere over 65 år,² der betegnes som seniorer. Det stiller krav til de fremtidige rammer og vilkår for seniorer og dermed kommunens samarbejde med målgruppen om udviklingen af mere seniorvenlige byer.

Middelfart Kommune har i samarbejde med Ældrerådet derfor igangsat en analyse med formålet at undersøge, hvordan seniorers brug af og færden i byen påvirkes af de fysiske rammer. Analysen undersøger specifikt, hvordan byrum og forbindelser kan indrettes, så de i højere grad imødekommer målgruppens behov og præferencer – og ikke mindst understøtter et godt og mangfoldigt seniorliv i kommunen.

Denne rapport er resultatet af analysen og fremlægger, hvordan Middelfart Kommune kan integrere seniorvenlighed i byudviklingen. Rapporten præsenterer først generelle anbefalinger til udviklingen af seniorvenlige byrum og der-

næst en analyse af seniorlivet i kommunens forskellige byer med afsæt i seks eksempelbyer. Rapporten afsluttes med en række værktøjer til, hvordan kommunen kan forbedre byernes rum med fokus på seniorer.

Selvom rapporten omhandler seniorvenlighed, er de beskrevne indsigter relevante for byens mange andre brugere, da inkluderende byrum er i fokus. Det overlapper med principperne for universelt design, som bygger på forståelsen af, at mennesker er mangfoldige, og steder er forskellige. Det stiller krav til variation i samarbejdet mellem kommunen og borgere samt til selve indretningen af byens rum.

For selvom fællesnævneren for seniorer er en livsfase, hvor arbejdslivet typisk er afsluttet, børnene er flyttet hjemmefra, og kroppens funktionsnedsættelser begynder at vise sig, er det vigtigt at huske, at seniorer er en bred målgruppe. Den strækker sig over flere generationer og rummer forskellige livsstile, erfaringer, interesser, præferencer, behov og meget mere.

Rapporten omfatter ikke en programmering af specifikke byrum. Ved udviklingen af de enkelte byrum er det nødvendigt at tage højde for den fysiske kontekst og samarbejde med byens aktører – særligt seniorerne, som ønsker at være aktive samfundsdeltagere så længe som muligt.

Involvering og dataindsamling

Rapportens konklusioner og indsigter bygger på involvering af en række aktører – særligt seniorer i Middelfart Kommune – gennem:

- 4 gruppeinterviews med 4-6 deltagere pr. gruppe
- 5 brugerrejser med 1-2 seniorer pr. rejse
- 5 interviews med 1-2 seniorer pr. interview
- 1 udviklingsworkshop med 50 borgere
- 4 ekspertinterviews med 1 ekspert pr. interview

Hertil bygger analysen på:

- Byrumsregistreringer af 13 byrum
- Opholdsregistreringer i 13 byrum
- Flowregistreringer ved 19 strækninger
- Besigtigelse af 6 byrum uden for Middelfart Kommune

Byrums-, opholds- og flowregistreringerne er foretaget på forskellige lokationer i Middelfart by, Strib, Nørre Aaby, Harndrup og Fjelsted.

Demografiske forhold

Den danske befolkning bliver ældre

Gennem de seneste år er antallet af borgere på 65 år eller derover steget markant. Fra 2015 til 2024 steg antallet af seniorer med 17% på landsplan, mens den samlede befolkning kun voksede med 5,3% i samme periode. Det betyder, at der bliver flere seniorer i det danske samfund, og at de udgør en stadig større andel af befolkningen. Prognoser tyder på, at denne udvikling vil fortsætte i de kommende årtier, hvor særligt borgere på 80 år og derover vil udgøre en markant større andel af befolkningen.³

Middelfart Kommunes befolkning vokser – og væksten skyldes primært seniorer

Middelfart Kommunes samlede befolkning er vokset med ca. 2.300 borgere fra 2015 til 2024, svarende til en stigning på 6%. Langt størstedelen af befolkningsvæksten (78%) er sket blandt borgere på 65 år eller derover. Det betyder, at mens antallet af seniorer i Middelfart Kommune er steget med hele 22%, er antallet af borgere i alderen 0-64 år kun vokset en smule i samme periode [2%].⁴

Tendensen med en aldrende befolkning gælder ikke kun for Middelfart Kommune, men ses på tværs af hele landet, hvor befolkningen på 65 år eller derover vokser hurtigere end resten af befolkningen. I Middelfart Kommune er denne tendens dog endnu mere markant – i 2024 var hver fjerde borger i kommunen senior, hvilket er en højere andel end gennemsnittet for de fynske kommuner samt for hele Danmark.

	Middelfart	Strib	Nørre Aaby	Brenderup	Harndrup	Fjelsted	Middelfart Kommune	Fyn	Danmark
Befolkningstal [2024]	16.528	5.204	3.189	1.437	592	310	40.158	505.817	5.961.249
Andel af befolkningen på 65+ år [2024]	27% [4.382]	28% [1.460]	21% [670]	23% [333]	22% [130]	18% [55]	25% [9.841]	23% [114.755]	21% [1.231.454]
Befolkningsudvikling [2015-2024]	10%	17%	9%	2%	-7%	2%	6%	3,5%	5,3%
Befolkningsudvikling for borgere på 65+ år [2015-2024]	27%	40%	8%	11%	-6%	-2%	22%	16,8%	17,2%

Befolkningsprognoser for Middelfart Kommune viser, at den totale befolkning forventes at stige med 8,4% fra 2023 til 2035. I perioden vil den kommunale alderssammensætning fortsat blive ældre, da borgere på 65 år eller derover forventes at udgøre 28,7% af befolkningen i 2035 fremfor 24,1% i 2023.⁵

Tabellen giver et overblik over befolknings-sammensætningen i Middelfart Kommune med fokus på seniorer. De oplyste byer er udvalgt som eksempelbyer i analysen [se side 13].

³ Danmarks Statistik

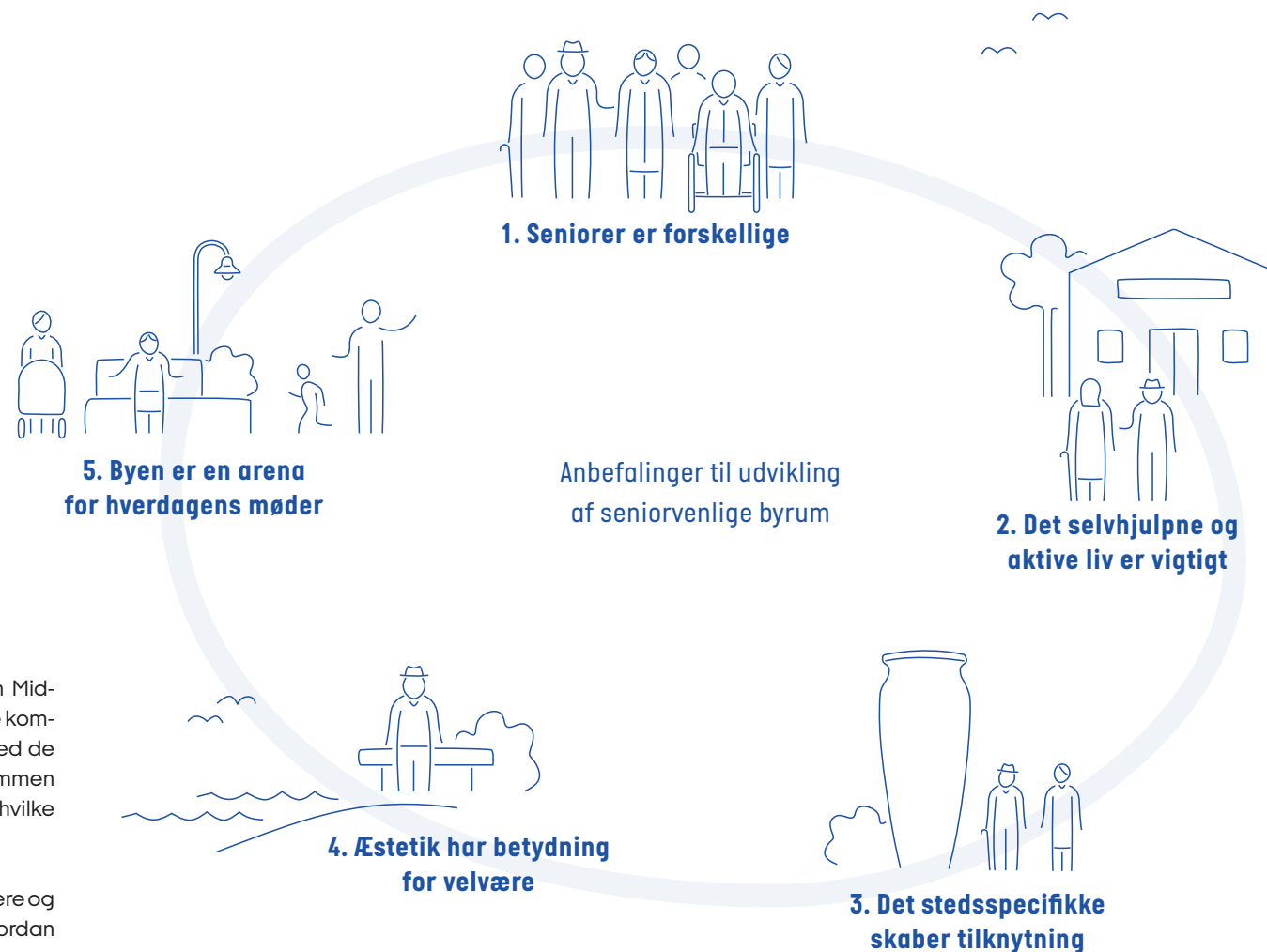
⁴ Danmarks Statistik

⁵ Middelfart Kommune

Anbefalinger

Anbefalinger til udvikling af seniorvenlige byrum

De fem anbefalingerne er pejlemærker for, hvordan Middelfart Kommune kan udvikle seniorvenlige byrum. De kombinerer generel viden om seniorernes hverdagsliv med de forandringer, der kan opstå med aldring og som tilsammen påvirker, hvordan vi interagerer med byens rum, og hvilke behov vi har.

Anbefalinger fokuserer på målgruppens fællesnævner og de grundlæggende forhold, der har betydning for, hvordan seniorer kan være en del af byen og opleve byens rum som meningsfulde og trygge. Anbefalingerne er således overordnede 'rettesnore', som Middelfart Kommune anbefales at tage udgangspunkt i, når byer i fremtiden skal udvikles.

Seniorer er forskellige

Seniorer er en mangfoldig målgruppe, der spænder over mange aldre, interesser, præferencer, erfaringer og behov. Samtidig har stedet, hvor seniorerne bor, stor indflydelse på deres liv, da forskellige byer tilbyder vidt forskellige muligheder i hverdagen. Den forskellighed er vigtig at have for øje, når der i fremtiden skal udvikles indsatser og løsninger, som skal sikre mere seniorvenlige byrum i Middelfart Kommunes byer.

Når man arbejder med byudvikling og seniorer, er det vigtigt at have blik for sammensætningen af byens fysiske og sociale lag, der danner rammerne om seniorernes hverdagsliv. Bygninger, byrum og forbindelser – både grønne, blå og grå danner de overordnede fysiske strukturer og skaber den sansende og rumlige oplevelse i byen. Hertil lægger byens historie, kultur, forenings- og handelsliv mv. grundlaget for byens sociale infrastruktur: Det handler om de aktiviteter man mødes om, oplever og deler med andre. Her passer byens liv til senioren's identitet og omvendt. Det er altså meget mere end blot byernes hverdagsfunktioner og fritidstilbud, der spiller ind på seniorernes liv.

Seniorlivet ser derfor forskelligt ud, om man fx bor midt i Middelfart by eller i en af landsbyerne. Der vil ikke være én løsning, som passer til alle seniorer eller til alle byer. Derfor anbefales det, at kommunen har fokus på løbende at inddrage målgruppen og være nysgerrige på, hvem seniorerne i kommunen er, og hvad de efterspørger (se side 28).

Kroppens interaktion med byrummet

Seniorlivet kan byde på funktionsnedsættelser, der varierer, fordi mennesker grundlæggende er forskellige og ældes forskelligt. Derfor anbefales det, at designløsninger udvikles med afsæt i forskellige [senior]kroppes interaktion med byrummet, så der er valgmuligheder, som gør, at alle kan deltage på en ligeværdig måde.

Ligeværdigheden giver plads til, at seniorer uanset forskelligt funktionsniveau, præferencer og behov, kan mødes de samme steder, tage på de samme ture og nyde bylivet på lige fod – uanset de individuelle forudsætninger.

Foto: Vejbod i Middelfart by

Anbefaling 2:

Det selvhjulpne og aktive liv er vigtigt

At være selvhjulpne og aktiv er en vigtig forudsætning for det gode seniorliv. Det handler både om praktiske gøremål, såsom at kunne handle ind selv eller tage til lægen, samt de mere lystbetonede indslag i hverdagen. Det kan fx være muligheden for at kunne dyrke sine fritidsinteresser eller være en aktiv del af ens sociale netværk uden fx at være afhængig af bilen.

Det selvhjulpne er med andre ord et menneskeligt grundvilkår og afgørende for den oplevede livskvalitet, dér hvor man bor. I seniorlivet kan der være behov for at understøtte det selvhjulpne og aktive seniorliv i byen på flere måder end i andre livsfaser, da fysiske og kognitive funktionsnedsættelser begynder at indtræffe.

I den forbindelse anbefales det at sikre en god tilgængelighed til vigtige hverdagssteder i byen med seniorvenlige forbindelser og byrum, der indbyder til ophold, forskellige aktiviteter og en tryk færd i byen. Det skal fremme lysten og modet til fortsat at være selvhjulpne – også selvom gåturen til købmanden kræver brug af flere hjælpemidler. Her skal der være en særlig opmærksomhed på, at indendørs samlingssteder (som forsamlings- og kulturhuse, dag- og aktivitetssentre mm.) er centrale hverdagssteder i seniorernes sociale liv.

Foto til venstre: Brenderup Bageri
- et knudepunkt i byen

Foto til højre: Brugsen i Harndrup
- et knudepunkt i byen

Anbefaling 3:

Det stedsspecifikke skaber tilknytning

Kommunens seniorer efterspørger autentiske steder i byen, som giver oplevelsen af at være lokal. Det handler om tilknytningen til byen – med alle dens nuancer, og derfor fremhæver seniorerne, at man skal kunne mærke de historiske spor og det, som gør netop dét sted og dén by i Middelfart Kommune til noget særligt.

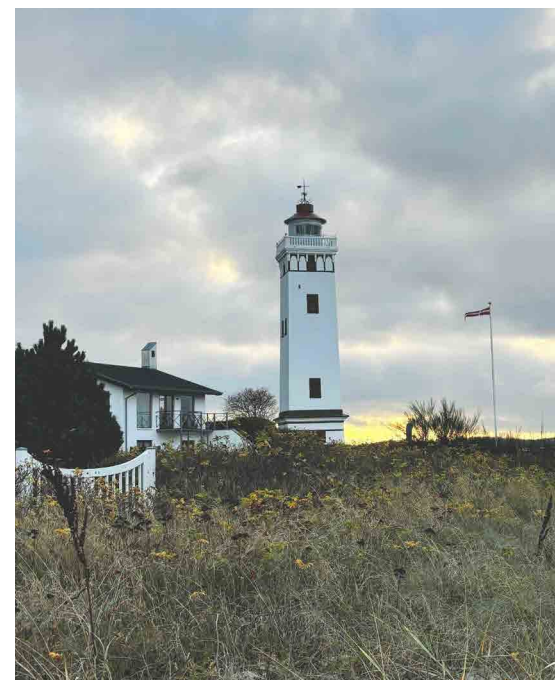

For seniorer handler det stedsspecifikke om byens historie, egenart og identitet, der kommer til udtryk fx via byrumsinventar som et skilt med en kort fortælling om gadens navn eller kunstelementer, der afspejler et særligt landskabstræk. Hertil handler det om det levede liv, der er koblet til stedets fysiske strukturer, som et særligt kulturmiljø, der fx er forankret omkring havnen og de aktiviteter, der har foregået netop dér i generationer.

Samtidig skal det stedsspecifikke også anskues som et universelt design-greb, der respekterer konteksten, og får os til at føle os hjemme. Hertil understøtter det genkendelighed, der hjælper os med at finde hjem, hvis vi mister orienteringen. Genkendelige elementer i byen hjælper nemlig med den visuelle afkodning og fungerer som navigationsspor for seniorerne, der samtidig kan bidrage til byrummets stoflighed. Det anbefales derfor, at byrumsinventar samt kunst og kultur, med afsæt i stedets særlige karakteristika, anvendes i udviklingen af seniorvenlige byrum for både at skabe genkendelighed og for at styrke tilknytningen til det enkelte sted.

Foto til venstre: Fuglekasser, der skaber identitet i Nørre Aaby

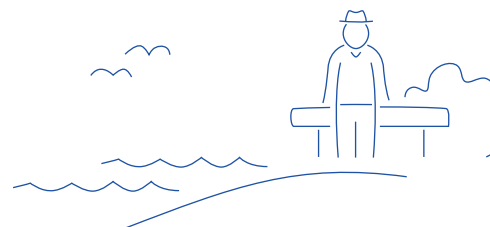
Foto til højre: Strib Fyr – et varetegn i byen

Anbefaling 4:

Æstetikken har betydning for velvære

Æstetik i byen, der stimulerer sanserne og skaber en behagelig oplevelse, er vigtig for mange af kommunens seniorer. De sætter pris på oplevelsen af en generel pæn og velholdt by med grønne og indbydende byrum, smukke forløb og kig gennem byen ud på havet eller marken.

Æstetik understøtter seniorvenlige byrum, idet sanserne aktiveres og sættes i spil hos seniorerne i deres møde med et [for dem] indbydende og behageligt byrum. Det handler både om lyde fx bølgeskvulp, det taktile som materialebrug samt det visuelle som sigtelinjer eller kunstneriske oplevelser. Dette understøtter dels deres motivation for at bruge byens rum og dermed opretholde en aktiv hverdag. Dels understøtter det seniorernes mentale velvære og kognitive funktionsevne, da byrummet taler til sanserne, og giver oplevelsen af et rart sted, som samtidig guider, uanset sanse- eller kognitiv formåen. Det er grundlaget for oplevelsen af trykthed.

Trykthed afkodes af seniorerne bl.a. i form af velholdte byrum. Det velholdte handler for seniorerne om, at der er rent og ryddet op, og at plantebede og buskads er plejet. Når byrummet fremstår velholdt og sansestimulerende, indbyder det seniorerne til interaktion.

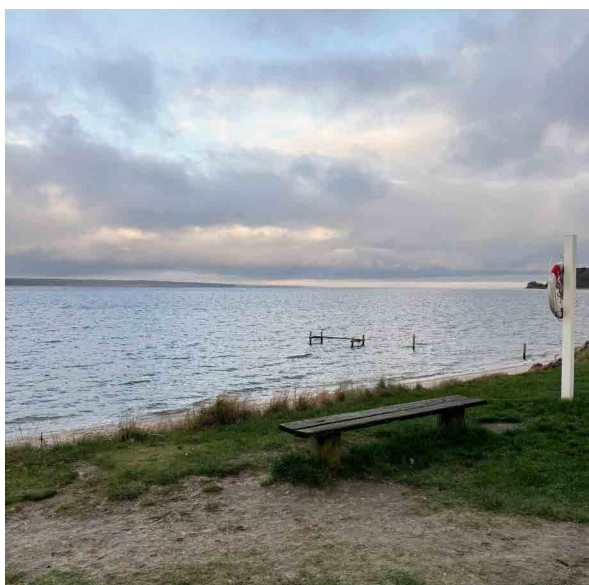

Foto til venstre: Udkig over Lillebælt i Strib

Foto til højre: Belægning til markering af rute i Middelfart by

Anbefaling 5:

Byen er en arena for hverdagens møder

At støde på hinanden i hverdagen har stor betydning for seniorer. Det kan være mødet på pladsen, hvor man tager et hvil på vej for at købe ind eller på bænken nede ved havnen, hvor udsigten nydes. Det kan også være et mere opsøgende møde i byens rum fx planlagte aktiviteter, hvor seniorer gør brug af et byrum eller et hverdagssted, der samtidig bruges af flere generationer.

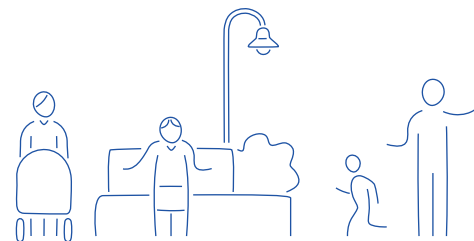

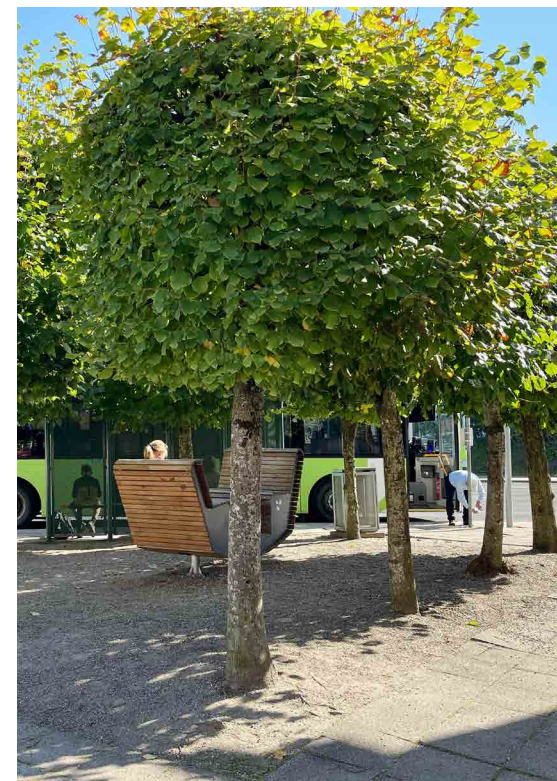
Foto til venstre: Spontan
møde i Middelfart by

Foto til højre: Ophold ved
busstoppestedet i Brenderup

For de mere spontane møder gælder det, at de er en del af hverdagens sociale liv for seniorerne. Møderne sker som en del af brugen af byrummene, hvor interaktion med andre kan opstå fx gennem samtale, eller hvor man blot er tilskuer til legen på legepladsen.

På samme måde spiller de planlagte møder i hverdagen en afgørende rolle for seniorernes livskvalitet. Det kan fx være fast fællessang i forsamlingshuset eller kaffetåren sammen i byparken hver tirsdag formiddag, hvor livet og verdens nyheder udveksles. Her spiller det en rolle, at byrummet ligger tæt på hjemmet, da det øger muligheden for deltagelse både pga. bekvemmelighed, tilgængelighed og fordi 'tirsdagsmødet' er en del af hverdagens mange aftaler.

Seniorvenlige byrum bør derfor understøtte både planlagte og de mere [uformelle] tilfældige møder i hverdagen – både mellem generationerne og mellem seniorer. Derfor bør der være opmærksomhed på, at seniorer ofte bruger byrum, der har en vis grad af service eller støttepunkter, der giver en tryghed i at kunne færdes i byen. Det gælder både grundlæggende adgangsforhold, wayfinding, siddemuligheder og toiletforhold.

Seniorlivet i byerne

Indblik i seniorlivet

Stedet, vi bor, har indflydelse på livet, vi lever – og omvendt. Byer består af en lang række komponenter såsom arkitektur, infrastruktur, natur og hverdagsfunktioner, der på forskellig vis skaber den bymæssighed, som påvirker seniorernes hverdag, og bidrager til deres mangfoldige livsstile.

For at belyse variationen og de nuancer, der findes i seniorlivet i Middelfart Kommune, er der udarbejdet en analyse af seks byer i kommunen. Byerne fungerer som eksempelbyer og repræsenterer fire forskellige bytypologier: Hovedbyen, Den rekreative oplandsby, Stationsbyen og Landsbyen. Det betyder, at indsigterne fra analysen af eksempelbyerne også er gældende for andre byer i kommunen, hvis bymæssige karakterer spejler en af de fire bytypologier.

Eksempelbyerne er udvalgt, så de sikrer en bred repræsentation af seniorlivet på tværs af geografien. Eksempelbyerne er hertil udvalgt med afsæt i kommunens bymønstre, så Middelfart by udfolder seniorlivet i Hovedbyen. Centerbyerne Strib og Nørre Aaby udfolder seniorlivet i hhv. Den rekreative oplandsby og Stationsbyen, mens lokalbyen Brenderup samt landsbyerne Harndrup og Fjelsted tilsammen udfolder seniorlivet i Landsbyen.

Det følgende afsnit dykker ned i analysen af eksempelbyerne med en kortlægning af potentielle indsatsområder samt en opsummering af analytiske pointer. Hertil er en udfoldelse af indsigter i seniorlivet, der knytter sig til den konkrete bymæssighed med de vilkår, der gør sig gældende.

Det skal pointeres, at eksempelbyerne netop er eksempelbyer. Derfor skal de udpegede indsatsområder i byerne yderligere kvalificeres ved brug af værktøjet på side 27.

Eksempelby: Middelfart by

Seniorlivet i Hovedbyen

Middelfart

Middelfart er kommunens hovedby med 16.500 indbyggere, hvilket svarer til ca. 41% af kommunens borgere. Knap halvdelen af kommunens seniorer er bosat i Middelfart. Byen ligger i den vestlige del af kommunen ud til Lillebælt med vand både nord og syd for bymidten. Middelfart er med stationen og nærhed til E20-motorvejen koblet godt op til byerne i trekantområdet mod vest og Odense mod øst.

Et samlingspunkt i kommunen

Middelfart rummer en bykerne bestående af tæt bebyggelse med mange mennesker og et højt tempo. Byen huser bl.a. kommunens rådhus, servicefunktioner, gymnasium samt mange arbejdspladser inden for industri og serviceerhverv. Derudover er man i gang med at etablere et nyt nærhospital, der bl.a. skal rumme flere kommunale sundhedstilbud.

Byen er en købstad fra middelalderen, hvilket stadig kan ses i de velbevarede gadeforløb omkring kirken og ved byens levende gågade, som har mange kæde- og specialbutikker samt caféer og restauranter. I den østlige ende af handelsgaden ligger rådhuset, Nytorv, og pladsen foran Kvickly, der flittigt bruges som opholdssted. Gågaden løber tæt på vandet, hvor der er mulighed for at gå langs havnepromenaden, gøre ophold ved caféer og opleve både Gammelhavn og Nyhavn. Ved Nyhavn ligger KulturØen, der rummer bibliotek, biograf, turistinformation og en restaurant med udsigt over havnen. Derudover tilbyder byen kulturoplevelser som CLAY Keramikmuseum, Middelfart Museum, den årlige musikfestival Rock Under Broen, Bridgewalking samt sejlture og hvalsafari på Lillebælt.

Gældende for seniorlivet i Hovedbyen er:

- **Det lokale byliv bruges flittigt, men seniorlivet omfatter også oplevelser i større byer**
Hovedbyens mange tilbud såsom handelsmuligheder, kulturelle oplevelser, sports- og andre fritidsaktiviteter bruges flittigt af seniorer. Selvom Hovedbyen rummer en bred vifte af forskellige muligheder, oplever målgruppen også nogle begrænsninger, når det kommer til byens tilbud. Derfor omfatter seniorlivet i Hovedbyen jævnligt ture til større byer som Kolding, Vejle, Fredericia og Odense, hvor byernes kultur- og shoppingtilbud udnyttes.
- **Kultur- og foreningslivet er en central del af hverdagen**
Det lokale kultur- og foreningsliv er en vigtig del af hverdagen, hvor seniorlivet både byder på brugen af sociale og kulturelle tilbud – fra fællessang til filmklubber. Samtidig er det vigtigt for seniorerne at være en aktiv del af foreningslivet gennem frivilligt arbejde. Det gælder både, når der er brug for en hjælpende hånd, når passioner dyrkes, og hvor der er mulighed for at føre egne idéer ud i virkeligheden. Det kan fx være til det årlige Klimafolkemøde, der løftes af en lang række frivillige.

”
Butiksudvalget er for småt. Det er kædebutikker alt sammen.
Derfor tager jeg til Vejle, selvom jeg gerne vil støtte handlen her.

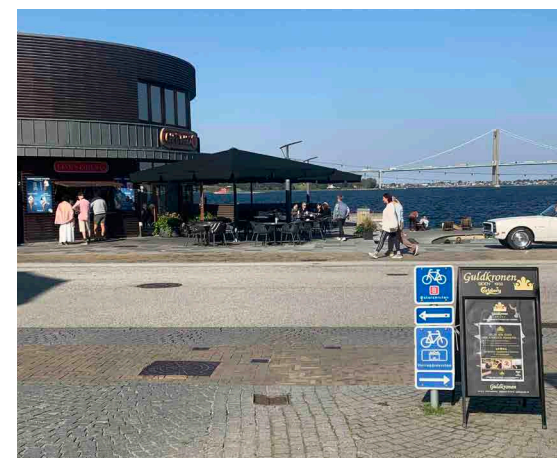
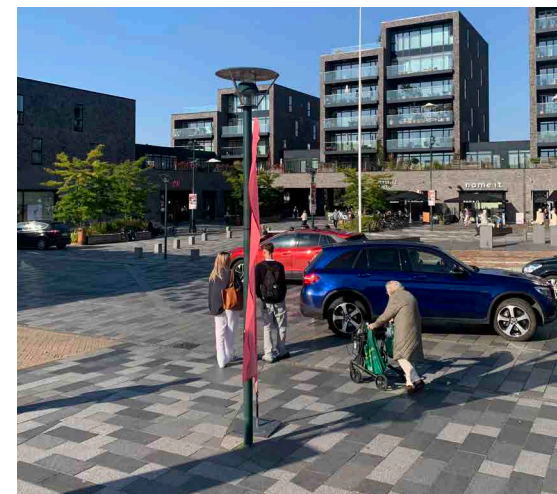

Foto øverst: Kryds ved Nytorv med mange forskellige trafikanter

Foto nederst: Manglende overgange langs Havnegade

Generelt er det en udfordring at bruge rollator. Fortovene er en katastrofe. De er smalle, og der er ingen plads fx på grund af træer. Grundlæggende er der behov for at få styr på det lavpraktiske, så man kan bruge de fine byrum.

- **Nærhed til naturen vægtes højt**

Foruden bylivet vægter seniorerne i Hovedbyen nærhed til naturen højt. De sætter stor pris på den natur – både skov og vand – der findes lige rundt om hjørnet, og fremhæver kombinationen af det aktive byliv og naturens ro som særligt værdifuldt. I den henseende betyder udsigt til vandet fra gågaden, grønne åndehuller og gode adgangsforhold til skov og havnearealer meget. Nærheden til naturen er en stor del af seniorernes livskvalitet.

- **Historiske spor skaber tilknytning og understreger byens særpræg**

For mange seniorer er historiske bygninger, gamle bydele og autentiske kulturmiljøer, fx havnemiljøer, vigtige for byens charme og særpræg. De historiske spor er med til at understøtte seniorernes relation og tilknytning til byen og derfor bekymrer målgruppen sig for, om de forsvinder i takt med byens udvikling. Moderne byggerier og neutrale kædeforretninger giver nemlig ikke samme karakter og oplevelsesværdi, hvis man spørger seniorerne.

- **Hovedbyen bliver flere seniorers nye hjemby**

Mange seniorer flytter fra mindre byer til Hovedbyen. Det skyldes bl.a. boligudbuddet, hvor der i Hovedbyen ses en større variation af mindre og ældreegnede boliger samt nærhed til offentlige servicetilbud og hverdagsfunktioner. Hertil er en bedre adgang til offentlig transport, når bilen ikke længere er en mulighed, hvilket har betydning ift. at skulle besøge familie og venner.

- **Tempo, mennesker og afstande sætter krav til tilgængeligheden**

Hovedbyen rummer mange mennesker, tunge transportmidler og et højt tempo. Det kan bidrage til en utryghed i forhold til at bevæge sig rundt som senior – særligt som blød trafikant. Mange steder opleves uhensigtsmæssige adgangsforhold med dårlig belægning eller manglende overgange som en barriere for at komme ud af hjemmet. I takt med at byen vokser, vokser også bekymringen for, hvorvidt de fortsat kan komme ind til bymidten eller rundt til de forskellige dele af byen og tage aktiv del i byens liv og fællesskaber.

- **I Hovedbyen er der en frygt for at blive overset**

Mens nogle seniorer altid har boet i Hovedbyen, har andre valgt at bosætte sig i byen på et senere tidspunkt i livet. Det kan skyldes motivationen for at komme tættere på børn og børnebørn, flytning til en bolig med mindre vedligehold eller for at være tættere på service- og sundhedsfunktioner samt et byliv, som man kan engagere sig i. Det kan dog være svært at starte op i en større by. For selvom Hovedbyen byder på mange muligheder, kan seniorerne opleve, at der ikke er samme tætte netværk som i de mindre byer. De oplever derimod hyppigere udskiftning af naboer, mange målgrupper, som tager plads i byrummene og som skal tilgodeses – fx i forhold til forskellige fritids- og kulturtilbud.

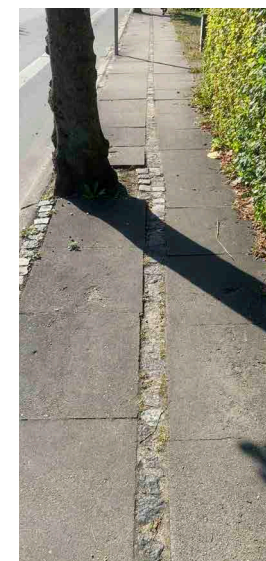

Foto øverst: Overgang ved Stationsvej med dårligt udsyn

Foto nederst: Byrumselementer, der spærrer gangarealet

Vi bor jo utrolig smukt – det er ud med kajakken og en øl i lommen. Det er skønt!

Relevante indsatsområder i Middelfart

Middelfarts status som hovedby betyder en centralisering af aktiviteter og funktioner som mange af kommunens seniorer kommer til byen for. I relation til seniorvenlighed peger analysen af Middelfart særligt på nedenstående indsatsområder som værende relevante at arbejde videre med. Indsatsområderne skal dog yderligere kvalificeres ved at gøre brug af værktøjerne på siderne 26-34, hvorefter den videre programmering af mere seniorvenlige byrum og forbindelser kan igangsættes.

- Generel forbedring af gangarealer i byen. Herunder langs Jernbanegade fra Middelfart Station mod Østergade, langs Havnegade og Østre Hougvej fra Brovejen forbi Nærhospitalet til Middelfart Marina med bl.a. bedre belægning, overgange, forskønnelse [begrønning] og opdeling af trafikanter.
- Torvet omkring Middelfart Rådhus og Østergade med særligt fokus på belægning og sikre adgangsforhold for gående.

*Der mangler flere steder at krydse vejene.
Når man er dårligt gående, er 200 meter altså temmelig langt!*

250 m n

Seniorlivet i Den rekreative oplandsby

Strib

Middelfart Kommune byder på 117 km kyststrækning⁶ samt varierende naturområder såsom skov, mose, ådal og klint-landskab. I den rekreative oplandsby ligger en række byer, herunder Strib, der har oplevet en stigning i befolkningen de seneste ti år – særligt blandt seniorer, som er steget med 40% og i 2024 udgjorde knap 1/3 af byens 5.200 indbyggere. Borgerne er generelt ressourcestærke med et højt uddannelsesniveau og en høj disponibel indkomst sammenlignet med gennemsnittet for kommunen.

En ressourcestærk bosætningsby, der byder på rekreative oplevelser

Som en rekreativ oplandsby tiltrækker Strib seniorer, som finder det attraktivt at bosætte sig tæt på natur samt større byer med handels- og kulturliv. Strib byder på en havn med en smuk placering ud til Lillebælt, der er et samlingspunkt for lokale bådejere, som mødes om deres fælles interesse for sejlads. Langs kysten er der stier til at vandre, shelterplads og badestrande. Hertil rummer Strib en populær svømmehal, motionscenter, boldbaner samt et fritids- og aktivitetscenter til idræt. Stribs rolle som primær bosætningsby ses særligt omkring hovedgaden, Vestergade, som rummer enkelte butikker og ellers mest er en gennemkørselsvej. Dette kan hænge sammen med Stribs nærhed til Middelfart, der rummer et stort udbud af både handel og kulturaktiviteter.

Vandet, frisk luft og naturen er grunden til, at vi er her! Derfor er adgangen så vigtig.

Gældende for seniorlivet i Den rekreative oplandsby er:

- **En hverdag tæt på naturen**

Seniorlivet i Den rekreative oplandsby er en prioritering af nærhed til naturen. Det handler om den ro, som naturen bidrager med i hverdagen, hvor skoven bruges til at gå ture i og havet til at bade i. Derfor er det vigtigt for seniorerne, at der er gode forbindelser til naturområderne, og at der er støttefaciliteter, der muliggør ophold fx p-pladser, forskellige siddemuligheder, toiletter, badebro mv.

- **Byen har typisk mange seniortilflyttere**

Den rekreative oplandsby bliver netop på grund af den nære adgang til naturen en bosætningsby for seniorer. Det er drømmen om at bo et sted, hvor tempoet er skruet ned, naturen og vandet er lige udenfor døren samtidig med, at der er nem adgang til handels- og kulturlivet inde i Hovedbyen. Den rekreative oplandsby kan derfor være domineret af mange seniortilflyttere, der skal integreres i byens fællesskaber.

- **En stille bosætningsby med begrænset byliv**

Selvom seniorerne sætter pris på den ro og stilhed, der er en del af hverdagen i Den rekreative oplandsby, efterspørger de liv i byen, så den ikke opleves som værende 'søvnig'. Byerne har ofte begrænsede muligheder for handel, fritids- og kulturliv, hvilket gør, at seniorerne søger mod større byer som Middelfart eller andre byer i Trekantområdet. Seniorerne i Den rekreative oplandsby efterspørger derfor et samlingssted, der fungerer som et fælles centrum, og som foruden naturen binder byen sammen med liv og aktivitet på tværs af generationer.

- **Det lokale fællesskab kan være udfordret**

Fællesskabet i Den rekreative oplandsby kan være begrænset. Det skyldes dels mange tilflyttere, som er ved at opbygge et nyt lokalt netværk og dels, at beboerne tager til andre byer fx for at arbejde eller engagere sig i foreningslivet. De fællesskaber, som findes i byen, er typisk defineret af, at man bor på den samme vej eller har haft børn i samme skoleklasse. Dog ses særlige fællesskaber i Den rekreative oplandsby, som knytter sig specifikt til naturen fx vinterbadeklubber, både- og roklubber eller kogræsserlaug, der giver unikke muligheder for nye fællesskaber.

Foto: Hovedgade i Strib med primært boliger

Der er ikke noget lim i byen, der mangler fællesskab og leben. Det er en forstad til Middelfart, hvor folk bor, overnatter og kører væk – mange taler ikke fynsk.

- **Bilen er en essentiel del af hverdagen**

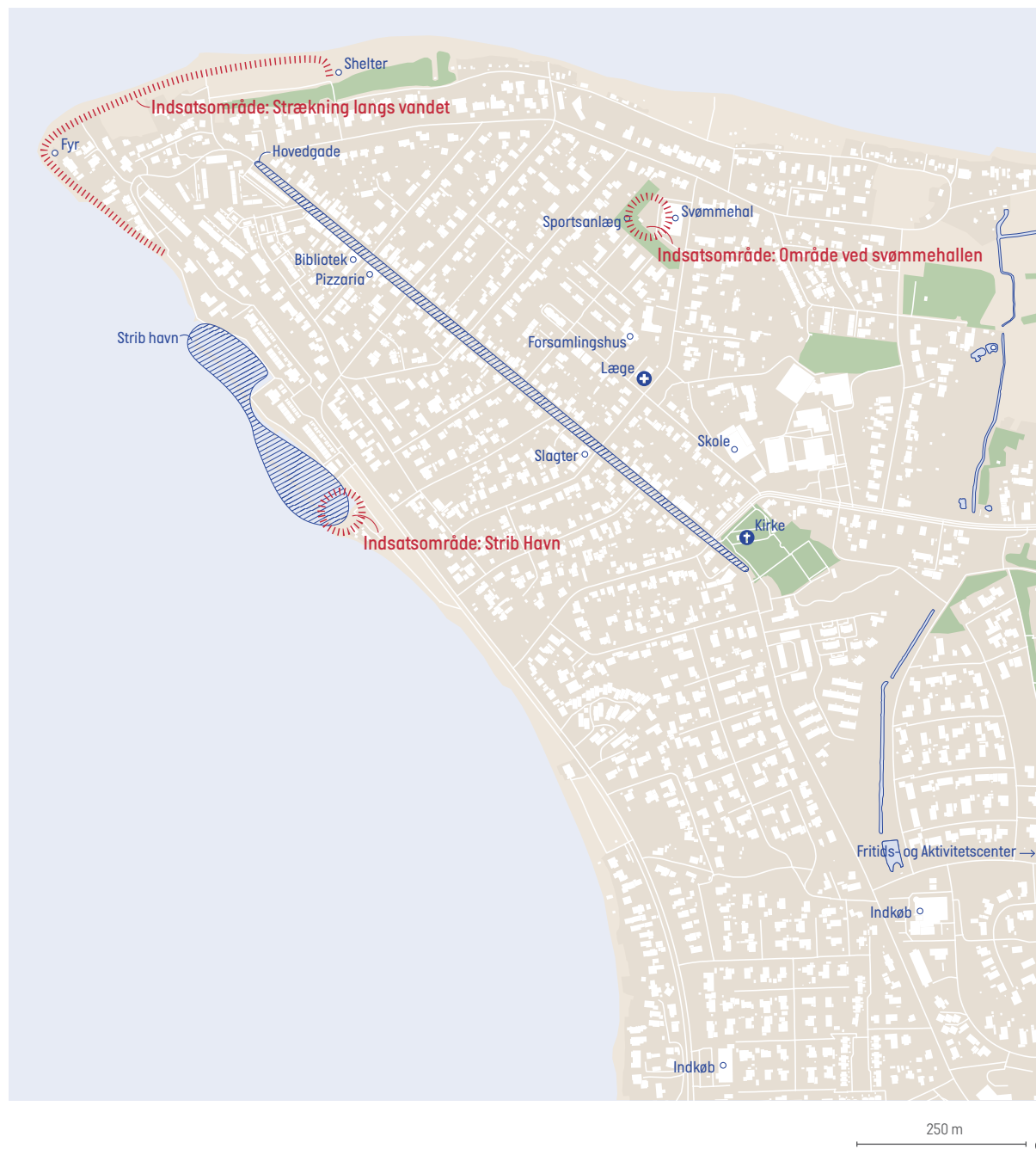
I Den rekreative oplandsby er bilen det primære transportmiddel, der bruges til at vedligeholde det sociale og kulturelle liv – især uden for byen. Cyklen bruges i begrænset omfang både på grund af bekvemmelighed, men også i forhold til utryghed. Det opleves som utrygt at skulle cykle steder, hvor der ikke er en cykelsti. Gør seniorerne brug af cyklen, er det typisk inden for bygrænsen, fx når de handler eller skal til skoven eller stranden for at gå ture. Offentlig transport bruges primært i form af flextur med taxa.

Relevante indsatsområder i Strib

Da de rekreative omgivelser er en vigtig bosætningsgrund for seniorerne, bør der arbejdes med seniorvenligheden i forhold til ophold og adgangen hertil. Derudover kan der med fordel arbejdes videre med at underbygge et centrum i byen med gode rammer for fællesskaber. Analysen peger på nedenstående indsatsområder som værende relevante at arbejde videre med. Indsatsområderne skal dog yderligere kvalificeres ved at gøre brug af værktøjerne på siderne 26-34, hvorefter den videre programmering af mere seniorvenlige byrum og forbindelser kan igangsættes.

- Forbedre mulighederne for ophold omkring Strib Havn.
- Sørge for gode faciliteter og adgangsforhold for gående langs vandet.
- Styrke fællesskabet i byen ved at understøtte et centrum af aktiviteter fx omkring byens svømmehal og idrætsfaciliteter, der i dag fungerer som samlingspunkt i byen eller ved Strib Havn – et sted som mange [senior] borgere ligger deres vej forbi.

Byen mangler et samlingspunkt, nu hvor handelsgaden er død. Havnen har et uudnyttet potentiale – det ville være fedt, hvis folk kom og kunne sætte sig, og der fx var en fiskebutik eller café drevet af frivillige.

Eksempelby: Nørre Aaby

Seniorlivet i Stationsbyen

Nørre Aaby

I gennem Middelfart Kommune løber den jernbanestrækning, som binder Danmark sammen. Det betyder, at Middelfart Kommune har fem byer med egen station, heriblandt Nørre Aaby. Nørre Aaby er vokset gennem de seneste ti år og rummer i dag ca. 3.200 indbyggere. Borgerne er yngre end gennemsnittet for kommunen, og seniorer udgør en femtedel af byens indbyggere. Nørre Aaby har en central placering i kommunens geografi og har let adgang til andre byer via E20-motorvejen og jernbanen.

En by under udvikling

Som Stationsby er Nørre Aaby opdelt af jernbanen, hvor tunneller fører gående og cyklister fra nord til syd. Mange borgere bevæger sig langs jernbanen, gennem tunnellerne og opholder sig omkring Rema 1000. Nord for jernbanen er Østergade, byens handelsgade med bl.a. slagter, Røde Kors og supermarkeder, som huser byens bager. Her sælges de landskendte romkugler. Butikkerne er velbesøgte, men mange handlende kører i bil, parkerer foran den butik, som de skal besøge, og kører igen uden at slentre i handelsgaden. Nørre Aaby er ved at gennemgå en områdefornyelse, som indebærer en række byfornyelsestiltag bl.a. en ny visuel identitet samt en forskønnelse af Østergade med ny belægning, belysning og forplads ved biblioteket.

Vi har jo stadig specialbutikker, supermarked, læge og bibliotek – der er vi godt forsynet. Det betyder meget, at der er en aktiv handelsgade.

Vi er glade for det stærke lokalmiljø og gode naboer, og så ligger byen i centrum af kommunen og Danmark! Det er nemt at komme rundt.

Gældende for seniorlivet i Stationsbyen er:

- **Gode trafikale forbindelser til resten af landet**

Stationsbyen er koblet godt op på offentlig transport med togforbindelser til resten af landet og motorvejen, som løber parallelt med jernbanestrækningen og tæt på Stationsbyerne. Stationsbyens centrale placering i landet og de gode muligheder for at komme rundt, er nogle af de værdier, som seniorerne sætter stor pris på, og som gør, at de fortsat bliver boende.

- **Et aktivt handelsliv, der byder på mere end dagligvareforretninger**

Seniorlivet i Stationsbyen er karakteriseret ved, at hverdagen kan udfolde sig lokalt. Stationsbyerne har et varieret udbud af detailhandel i hovedgaden med både dagligvarer og specialforretninger. Samtidig har Stationsbyen et vist omfang af offentlige service- og hverdagsfunktioner som fx læge, bibliotek, skole og institutioner. Seniorlivet er således godt forankret lokalt, og de lokale tilbud værdsættes højt. Hvis seniorerne bliver nødt til at handle udenbys, går turen oftest til nabobyer inden for kommunegrænsen.

- **Stærk tilknytning og opbakning til lokalmiljøet**

I Stationsbyen findes der en lokal historie, som mange seniorer identificerer sig med. De har en stærk tilknytning til lokalmiljøet, som de gerne vil være med til at præge. Derfor bakker de op om det lokale handelsliv, engagerer sig i foreningsarbejde, interesserer sig for byens udvikling og er frivillige fx på det lokale plejehjem. De sætter pris på det særlige sammenhold i byen, hvor man både hilser på og hjælper hinanden.

Foto: Gangareal, der ophører

- **Seniorerne ønsker at blive boende gennem flere af livets faser**

Seniorlivet er karakteriseret ved gode sociale bånd, netværk og fællesskaber, som er opbygget gennem et helt liv – og måske allerede spirede for generationer siden. Derfor ønsker seniorer at blive boende i Stationsbyen gennem de sidste af livets faser. Men mange af de eksisterende boliger er ikke tidssvarende til seniorenens boligbehov. Derfor er der et ønske fra seniorernes side, om etablering af flere ældrevenlige boliger, så de kan blive boende i byen, når parcelhuset ikke længere er egnet.

- **Seniorerne har en begrænset brug af byens grønne og rekreative byrum**

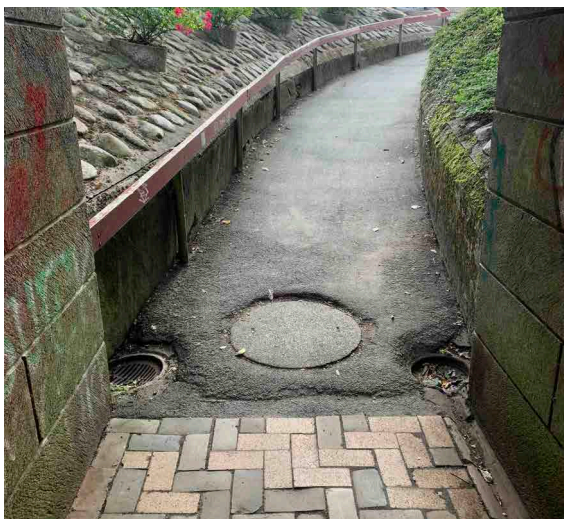
Da jernbanestrækningen løber midt inde i landet, er der typisk længere afstande til kyst- og havneområder samt større grønne naturområder. Det betyder, at seniorerne må køre efter grønne og blå oplevelser, og at deres private haver udgør et af deres primære grønne opholdsrum i hverdagen, som hverken byder på spontane møder eller særlige naturoplevelser.

Relevante indsatsområder i Nørre Aaby

Nørre Aabys udbud af handelsmuligheder gør, at byen rummer en aktiv bymidte, der besøges af seniorer både fra byen og de omkringliggende byer. I relation til seniorvenlighed peger analysen på nedenstående indsatsområder som værende relevante at arbejde videre med. Indsatsområderne skal dog yderligere kvalificeres ved at gøre brug af værktøjerne på siderne 26-34, hvorefter den videre programmering af mere seniorvenlige byrum og forbindelser kan igangsættes.

- Bedre adgangsforhold ind til Tusindårslegeparken, herunder etablering af stabil belægning.
- Forskønnelse af tunneller, herunder oversigtsforhold og belægning.
- Løft af Jernbanevej og området bag Rema1000, som besøges af mange i løbet af dagen.

Foto: Ujævn belægning i tunnel under jernbanen med dårligt udsyn

Eksempelby: Brenderup, Harndrup og Fjelsted

Seniorlivet i Landsbyen

I landsbyerne ser man sig selv som en klynge – man hjælper hinanden.

Brenderup

Brenderup er en mindre by med 1.400 indbyggere. Byen er vokset gennem de seneste ti år, og væksten kommer især fra seniorer. Brenderup ligger i nærheden til sommerhusområderne ved Båring Vig mod nord, hvilket gør, at der er grobund for detailhandel og servicetilbud.

En by, som er spredt ud over et større areal

Brenderup ligger, på trods af sin størrelse, spredt ud over et større geografisk areal, som er delt op af større veje uden fortove. Der er derfor begrænsede muligheder for, at seniorerne og andre borgere kan bevæge sig rundt til fods. Det medvirker bl.a. til, at byen mangler et tydeligt defineret centrum, der i dag består af tre separate klynger med aktivitet. Klyngerne er beliggende i nord, midt og syd i byen, og centreret omkring hhv. Brenderup Dagcenter/Brenderup Bageri, langs Stationsvej og Brenderup Aktivitetscenter/Brenderup kirke.

Langs Stationsvej, der fungerer som byens hovedgade, ligger to supermarkeder, en Røde Kors butik, en kiosk og et pizzeria. I samme område ligger institutioner, skolen og højskolen. Dette giver bevægelser og fornemmelsen af liv på flere tidspunkter af dagen, selvom der ikke er mulighed for at tage ophold.

Fjelsted-Harndrup

Fjelsted og Harndrup er to af kommunens landsbyer med henholdsvis omkring 300 og 600 borgere. Indbyggertallet i Fjelsted har ligget stabilt gennem de seneste ti år, mens befolkningstallet i Harndrup er faldet. De to landsbyer ligger med en afstand på cirka fire km., og derfor opleves de to landsbyer i høj grad som en sammenhængende enhed.

I Harndrup ligger Brugsen centralt og fungerer som indkøbsmulighed og samlingssted for borgerne i begge byer, da der ikke er indkøbsmulighed i Fjelsted. I Fjelsted finder man Fjelsted Forsamlingshus, hvor borgerne har mulighed for at leje lokalerne til private fester, og hvor der afholdes ugentlig banko samt årlige arrangementer som høstfest, Mortensaften og juletræstænding. Derudover er der i Fjelsted en velbesøgt Kirkens Korshær Genbrug og Fjelsted Fælledpark, der er et stort rekreativt område med legepladser, toiletter, grill og overdækkede siddepladser. Mellem Harndrup og Fjelsted ligger Fjelsted Harndrup Skole, der rummer forskellige aktiviteter i aftentimerne.

De fysiske forbindelser i landsbyerne opfordrer ikke til at gå

På trods af nærheden mellem Harndrup og Fjelsted bruger borgerne primært bilen til at bevæge sig mellem de to byer. I byerne er der strækninger med manglende fortove, fodgængerovergange og cykelstier, hvor der er dårligt udsyn, hvilket gør det utrygt at bevæge sig rundt til fods.

Tilgængeligheden kunne godt være bedre. De fleste bruger bilen, så længe de kan, og når man ikke længere kan det, så stiller det altså krav til underlaget.

Gældende for seniorlivet i Landsbyen er:

- **Et stærkt lokalt sammenhold**

I Landsbyerne er der hilsepligt. Man kender hinanden og har øje på naboerne. En stor del af seniorernes sociale netværk er koblet til byen, hvor de som oftest har boet i flere årtier. Det særlige sammenhold er en stor drivkraft for, at seniorerne ønsker at blive boende i byen så længe som muligt. De kigger derfor efter ældrevenlige boliger inden for bygrænsen, hvor de kan flytte hen, når de en dag skal nedskalere deres bolig. Det betyder, at seniorerne efterspørger små mødesteder med god tilgængelighed gerne tæt på deres bolig, hvor de kan mødes med andre.

- **Frivilligt engagement og seniorer, der bakker op om lokalsamfundet**

Selvom Landsbyerne er små, og afstanden til dags- og aktivitetscentre kan være længere, fremhæver seniorerne de mange muligheder for fritidsaktiviteter, som vigtige for dagligdagens indhold. De oplever generelt et stærkt frivilligt engagement blandt landsbyboerne, som understøtter det lokale sammenhold. Seniorerne ser byens mindre størrelse som en fordel, da de oplever lydhørhed og mulighed for at præge dagsordenen og påvirke byen, de bor i.

- **Seniorer vil gerne blive boende – men 'aftægtsboligen' mangler**

Mange seniorer i Landsbyen ønsker at blive boende i byen – også gennem de sene livsfaser, så relationerne til fællesskabet og ens netværk fastholdes. I den forbindelse er der behov for et mere varieret boligudbud, hvor aftægtsboligen med fordel kan gentænkes. Det kan med

fordel kobles sammen med en udvikling af Landsbyernes samlingssteder og grønne infrastruktur med etablering af små mødesteder og god tilgængelighed – gerne tæt på aftægtsboligen.

- **En stor tilknytning til de lokale butikker**

I Landsbyerne handler seniorerne lokalt, da det samtidig handler om tilknytning og lokal opbakning. De benytter de forretninger, som de kender godt, og hvor de er på fornavn med brugsuddeleren. Det er samtidig her, seniorerne spontant støder på bekendte, som de falder i en snak med. Hvis seniorerne skal have varer, som hverken kan fås inden for bygrænsen eller i en af nabobyerne, tager de til større byer i nærheden.

- **Stærk sammenhæng mellem nærliggende Landsbyer**

At én Landsby ikke længere har de samme hverdagsfunktioner, men at de i stedet er spredt mellem nærliggende Landsbyer, er et vilkår, der er med til at sikre en nødvendig sammenhæng mellem Landsbyerne. Karakteristisk for seniorlivet i Landsbyerne er, at man ser sig selv som en klynge af Landsbyer. Seniorerne gør brug af de fælles funktioner, der findes i de forskellige Landsbyer, og seniorerne bevæger sig efter, hvor der sker noget fx dagcentret, idrætshallen, Brugsen eller genbrugsbutikken.

- **Bilen er længst muligt det primære transportmiddel**

Seniorlivet i Landsbyen er i høj grad præget af, at de fleste seniorer bruger bilen til at komme rundt. Få seniorer gør brug af elcykel og cykel indenfor bygrænsen, men trafik og manglende cykelstier såvel som kroppens funktionsnedsættelser gør, at mange seniorer vælger cyklen fra på grund af utryghed. Generelt har seniorerne svært ved at være afhængig af offentlig transport, hvilket skyldes den manglende fleksibilitet. De foretrækker derfor at køre bil, så længe de kan, og bekymrer sig om den dag, hvor de ikke længere kan køre bil.

Der mangler opholdssteder med borde og bænke – de ældre keder sig jo. De har brug for et sted at mødes tæt på, der er handicapvenligt.

Sammenholdet er rigtig godt. Her er hilsepligt også på tværs af generationer – det er en del af kulturen ligesom, der er mange frivillige, som bakker op og hjælper til.

Foto øverst til højre: Bænk, der ikke indbyder til ophold i Brenderup

Foto nederst til højre: Gangareal, der ophører i Fjelsted

Foto til venstre: Tomt areal i Brenderup bymidte med potentiale til ophold

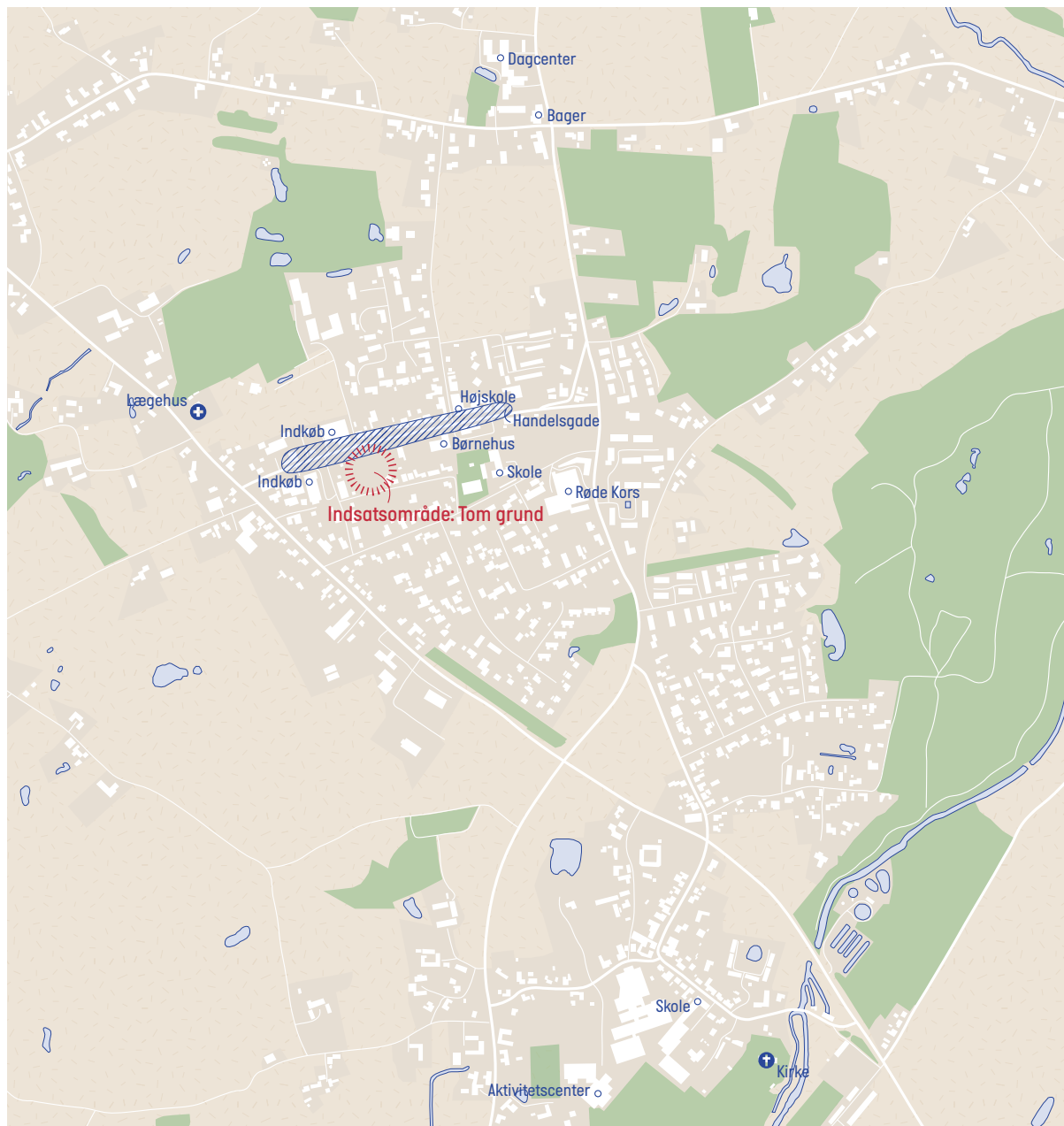

Relevante indsatsområder i Brenderup

At kunne støde på hinanden i hverdagen har stor betydning for seniorerne – også i Landsbyen. Her kan Brenderup gøres mere seniorvenlig ved at skabe et mødested for uformelle møder. Det må gerne ligge centralt i byen for dermed at muliggøre mødet som en del af dagens indkøb eller andre gøremål. I relation til seniorvenlighed peger analysen særligt på nedenstående indsatsområder som værende relevante at arbejde videre med. Indsatsområderne skal dog yderligere kvalificeres ved at gøre brug af værktøjerne på siderne 26-34, hvorefter den videre programmering af mere seniorvenlige byrum og forbindelser kan igangsættes.

- Den tomme grund ved Stationsvej har potentiale til at fungere som et udendørs opholdsrum midt i byen.
- Bedre forbindelser for fodgængere og cyklister, der kan binde byen bedre sammen.

"Naturen – den har vi helt ind til bygrænsen. Ellers skal det se pænt og velholdt ud. Det er bare ikke gavnligt med det der 'vild med vilje'. Det ser ganske forfærdeligt ud!"

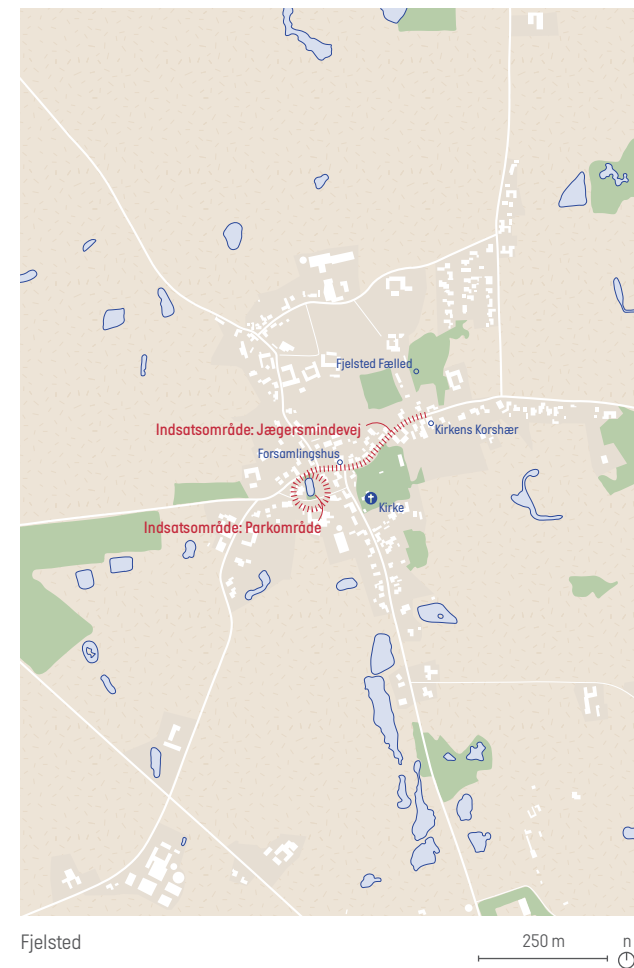
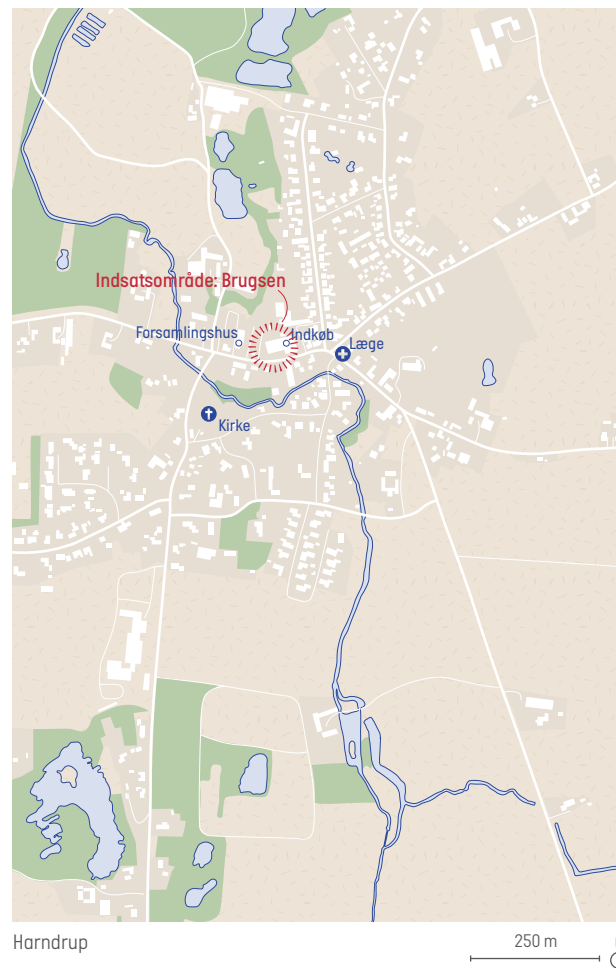
250 m n

Relevante indsatsområder i Harndrup og Fjelsted:

For både Harndrup og Fjelsted gælder det, at byerne kan fremme seniorvenlighed ved at understøtte byernes adgangsforhold for gående til de hverdagssteder, som benyttes af seniorerne. Der kunne med fordel være tale om at udvælge ruter og steder i byerne, der eventuelt kunne give forskellige oplevelser. I relation til seniorvenlighed peger analysen særligt på nedenstående indsatsområder som værende relevante at arbejde videre med. Indsatsområderne skal dog yderligere kvalificeres ved at gøre brug af værktøjerne på siderne 26-34, hvorefter den videre programmering af mere seniorvenlige byrum og forbindelser kan igangsættes.

- Bedre forhold for gående på strækninger mellem boligområderne og byernes samlingssteder, fx forløbet på Jægersmindevej mellem Kirkens Korshær og parkområdet ved busstoppestedet på Ejbyvej i Harndrup.
- Bedre adgang til og mulighed for ophold på centrale og grønne steder – særligt ved parkeringspladsen ved Brugsen i Harndrup og den lille park ved Ejbyvej i Fjelsted.

Jeg synes det er utrygt at cykle. Der er store lastbiler, og hverken fortove eller cykelstier.

Værktøjer

Værktøjer til udvikling af seniorvenlige byrum

I afsnittet præsenteres en række værktøjer, der kan anvendes til at få indblik i det specifikke seniorliv og -behov, når Middelfart Kommune arbejder med byudvikling og seniorvenlighed i den enkelte by eller byrum. Det handler både om, hvordan den enkelte medarbejder i kommunen kan gå til opgaven, samt hvordan Middelfart Kommune i samarbejde med seniorer udvikler både byrum og forbindelser ud fra et fælles grundlag og arbejdsmetoder.

Det første værktøj har til formål at identificere, hvilke byrum og/eller forbindelser, der kan løfte seniorvenligheden bedst muligt i en given by og derfor bør prioriteres ved en udvikling. Det næste værktøj er en række gode råd til involveringen af seniorer i udviklingsprocessen, hvor de sidste to værktøjer går længere ned i skalaen, og opstiller konkrete designprincipper for hhv. det 'gode' seniorvenlige byrum og forbindelse.

De fire værktøjer:

Tilgang til prioritering af indsatser

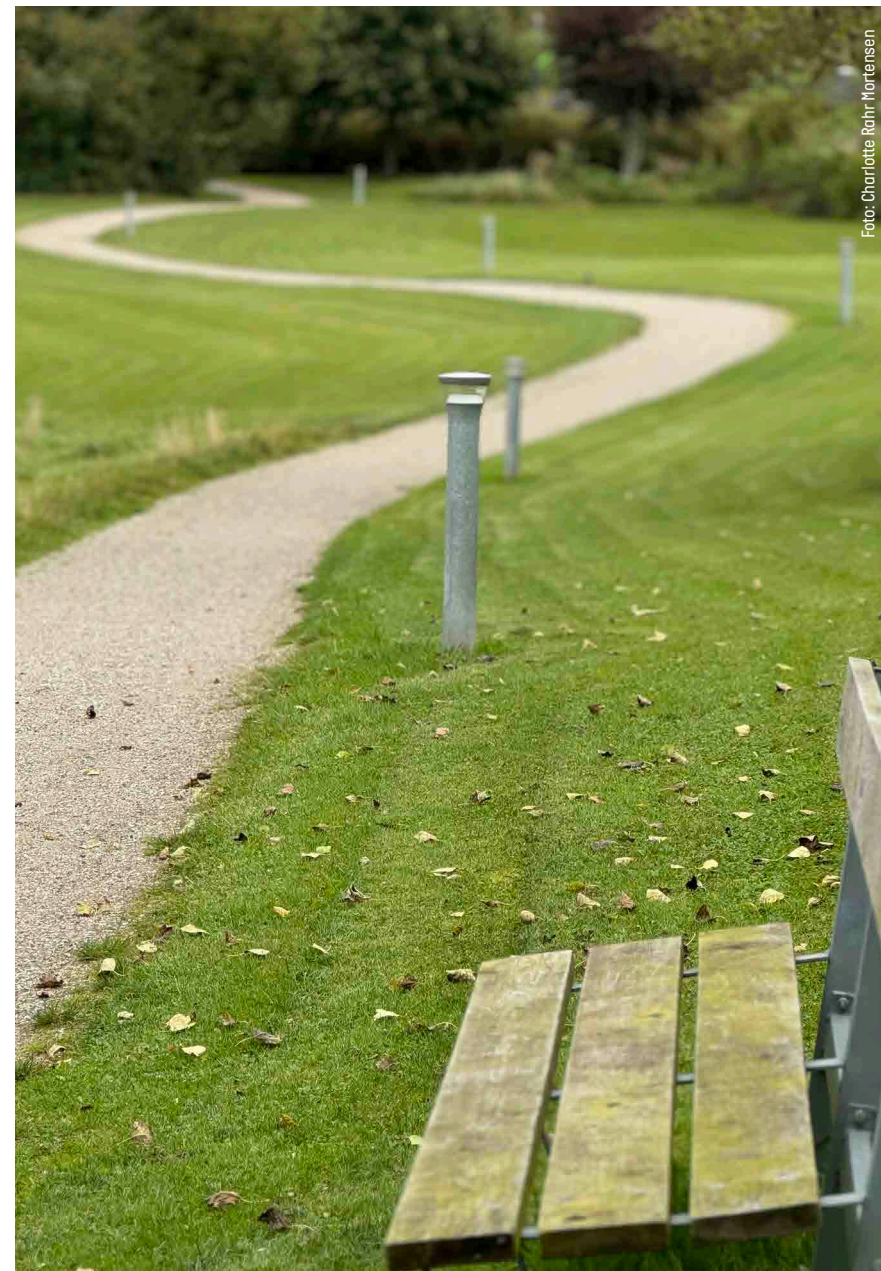
Gode råd til involvering af seniorer

Designprincipper for det seniorvenlige byrum

Designprincipper for den seniorvenlige forbindelse

Tilgang til prioritering af indsatser

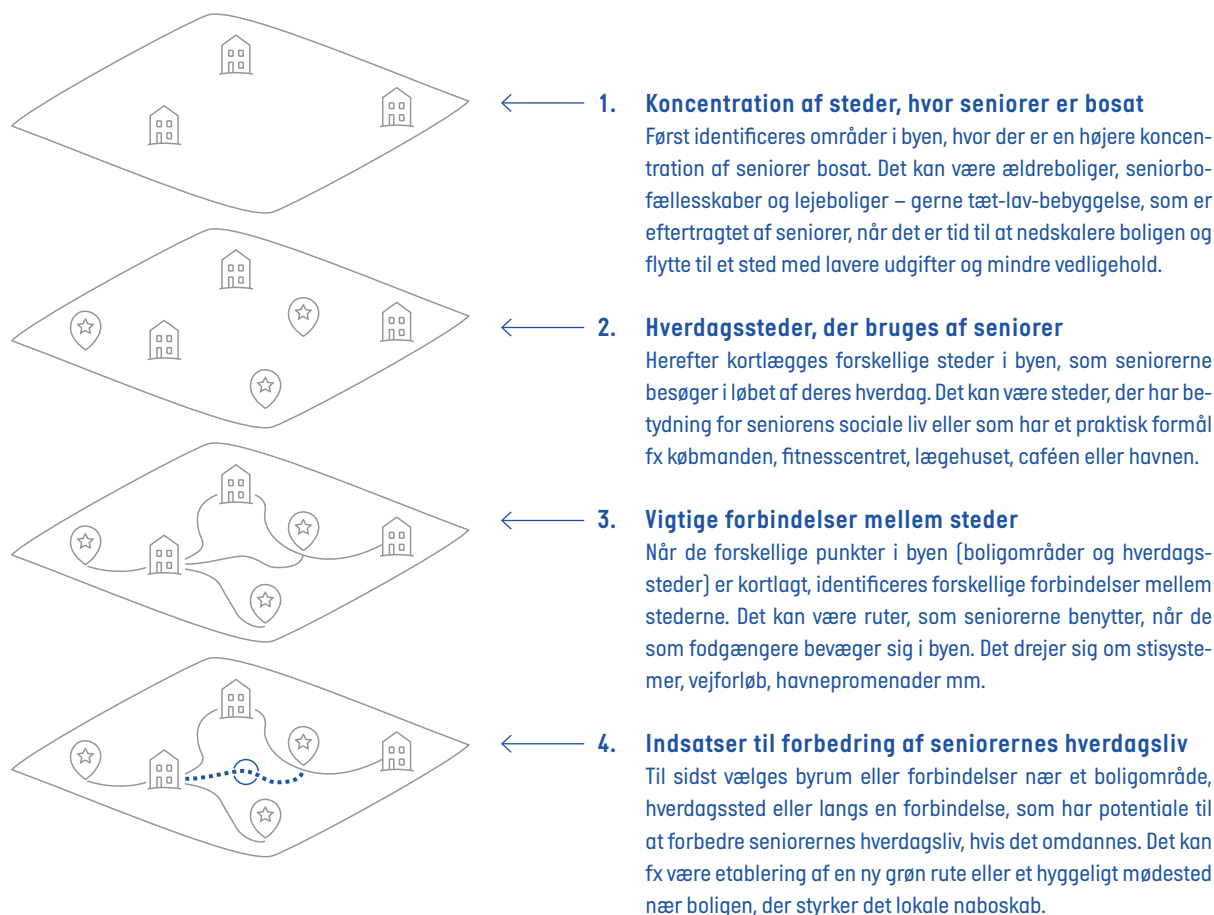
I arbejdet med seniorvenlig byudvikling er der behov for at kunne prioritere indsatser. Prioriteringen skal tage afsæt i seniorernes hverdagsliv med tilhørende behov og identificere, hvilke byrum og forbindelser, der med fordel kan omdannes, så byens rum i højere grad og inden for den økonomiske [anlægs]ramme understøtter et aktivt, selvhjulpent og socialt seniorliv.

Prioriteringsværktøjet kan samtidig anvendes til at skabe en klar kommunikation fra kommunens side om, hvilke indsatser og løsninger seniorerne kan forvente i deres by. Det giver en tryghed og idé om, hvilke fremtidigt seniorliv de kan forvente i en given by, da seniorerne gør sig grundige overvejelser om fx:

- Bør de flytte i en mindre vedligeholdelseskrævende bolig – og i så fald skal boligen ligge bynært eller ej?
- Er det muligt at opretholde ens sociale netværk fx med nærhed til pårørende og fritidsaktiviteter?
- Hvordan er mulighederne for at komme rundt med offentlig transport, når bilen ikke længere er en mulighed?
- Er det let at udføre dagligdagens gøremål med nærhed til hverdagssteder og servicetilbud?

Med brug af prioriteringsværktøjet er det vigtigt at have i mente, at det er tæt på umuligt at skabe byrum, der henvender sig til hele målgruppen samtidig. Modstridende behov og forskellige præferencer gør, at det selvsamme byrum kan opleves på mange forskellige måder. Derfor er en involvering af målgruppen essentiel, da der herigennem kan etableres en fælles forståelse af, hvorfor netop en indsats prioriteres frem for en anden.

Følgende værktøj kan bruges trinvis til at kortlægge, hvilke byrum og forbindelser i byen, der har potentiale til at understøtte seniorer i deres hverdagsliv med et løft af de fysiske rammer:

Gode råd til involvering af seniorer

Involvering af seniorer i udviklingen af den enkelte by er afgørende for resultatet. Der findes ikke en 'one-size-fits-all', så en god involveringsproces skal hjælpe med at afdække, hvad der er vigtigt for seniorerne, og hvordan en potentiel udvikling kan påvirke seniorernes livskvalitet.

Følgende er en række gode råd til involveringen af seniorer:

1. Forventningsafstem fra start

Generelt er det vigtigt at have målgruppen med ombord fra start og have fokus på den grundlæggende forventningsafstemning: Hvad ligger fast, og hvilket beslutninger er truffet? Ved at være helt tydelig kan misforståelser og skuffelser undgås. Det er vigtigt at lave en plan med seniorerne, så de kan se hvor i processen, de kan få indflydelse. Her er det samtidig vigtigt, at seniorerne tages med på råd i den afsluttende fase, hvor de sidste detaljer fastlægges, da seniorernes helt konkrete erfaringer med et levet liv som senior kan være afgørende for at nå et godt resultat i byrummet. Husk at dialoger er baseret på brugernes egne oplevelser, og at det derfor kan være en god idé at efterprøve seniorernes input med analyser som fx byrumsregistreringer.

2. Opbygning af gode relationer er en investering

Seniorer er generelt en målgruppe med et stort frivilligt engagement. De går op i byens udvikling, som de forventer at blive inddraget i. Involveres seniorerne i processen fx gennem co-design, hvor seniorerne er med i designprocessen, føler de sig taget alvorligt, og på den måde er de mere tilbøjelige til at bidrage med viden og lægge frivillige kræfter i projektet. En bred involvering

kan samtidig være med til at sikre, at et projekt ikke kun bliver få seniorers hjertebarn, men noget mange er stolte af og har ejerskab til. Foruden seniorer kan det være en god investering også at inddrage andre centrale aktører fx driftspersonale, lokaludvalg, handicapråd mv., som kan bidrage med brugbar viden fra andre perspektiver.

3. En god proces kan styrke fællesskabet

En god involveringsproces kan ikke blot bidrage med viden, arbejdskraft og forankring, men også være med til at styrke fællesskabet på tværs af grupper og generationer. For nogle seniorer er det sociale aspekt en stor motivation for deltagelse, og derfor kan det være en god idé at give tid og plads til social interaktion i processen. Det kan fx være ved at afsætte tid til en 'kaffesnak' mellem deltagerne, hvor relationer kan vokse.

4. Husk kommunikation gennem hele processen

Der kan være stor forskel på, hvilke platforme forskellige målgrupper foretrækker at kommunikere og modtage informationer på. Derfor er det vigtigt, at kommunikationen tilpasses den specifikke målgruppe, så de føler sig involveret ved bl.a. let at kunne følge med i processen. Det er samtidigt vigtigt, at der kommunikeres løbende gennem hele processen fx med nyhedsbreve, fysiske informationsmøder og artikler i den lokale avis, så seniorerne ikke føler, at de bliver hægtet af.

5. Involvér seniorerne i evalueringen

Udnyt at seniorerne oparbejder erfaring som brugere af de nye seniorvenlige byrum, og udnyt denne erfaring til at justere og

sikre et godt samspil mellem brugere og det fysiske miljø. Til trods for gode intentioner og en grundig proces ved man aldrig med sikkerhed, hvordan et designforslag vil fungere i virkeligheden. Derfor kan målgruppen med fordel involveres med henblik på at kvalificere nye tiltag i et byrum. Her er det vigtigt at have fokusere på mulighederne, så dialogen ikke kun omhandler det, der ikke virker. Husk derfor at have midler i anlægsbudgettet til justeringer, så disse kan implementeres hurtigst muligt.

6. Fokuser på både grupper og individer

De færreste vil se selv sig som repræsentanter for en gruppe, og endnu færre, hvis den gruppe, de skal være en del af, er karakteriseret ved, hvad den ikke kan. Husk derfor på, at det ikke nødvendigvis er alle seniorer, som kommunen inviterer til at bidrage, der både oplever at være senior, og som kan opfatte dét at være senior som en person, der har funktionsnedsættelser. Vær bevidst om balancen mellem fokus på seniorer som en gruppe og som individer, da målgruppen er mangfoldig.

7. Husk at byen også er en arena for andre borgeres hverdagsliv

Seniorerne skal være i centrum, når der udvikles mere seniorvenlige byrum, men byen danner også rammerne for alle andre borgeres hverdagsliv. Tænk derfor også deres perspektiv ind i udviklingen af byrummene. Det kan være nyttigt at involvere andre målgrupper end seniorer for at afdække sammenfaldende behov, muligheder og perspektiver, som ingen har tænkt over. Jo flere, der har glæde af et tiltag, hvad enten det er unge, familier eller seniorer, desto større social værdiskabelse.

Designprincipper for det seniorvenlige byrum

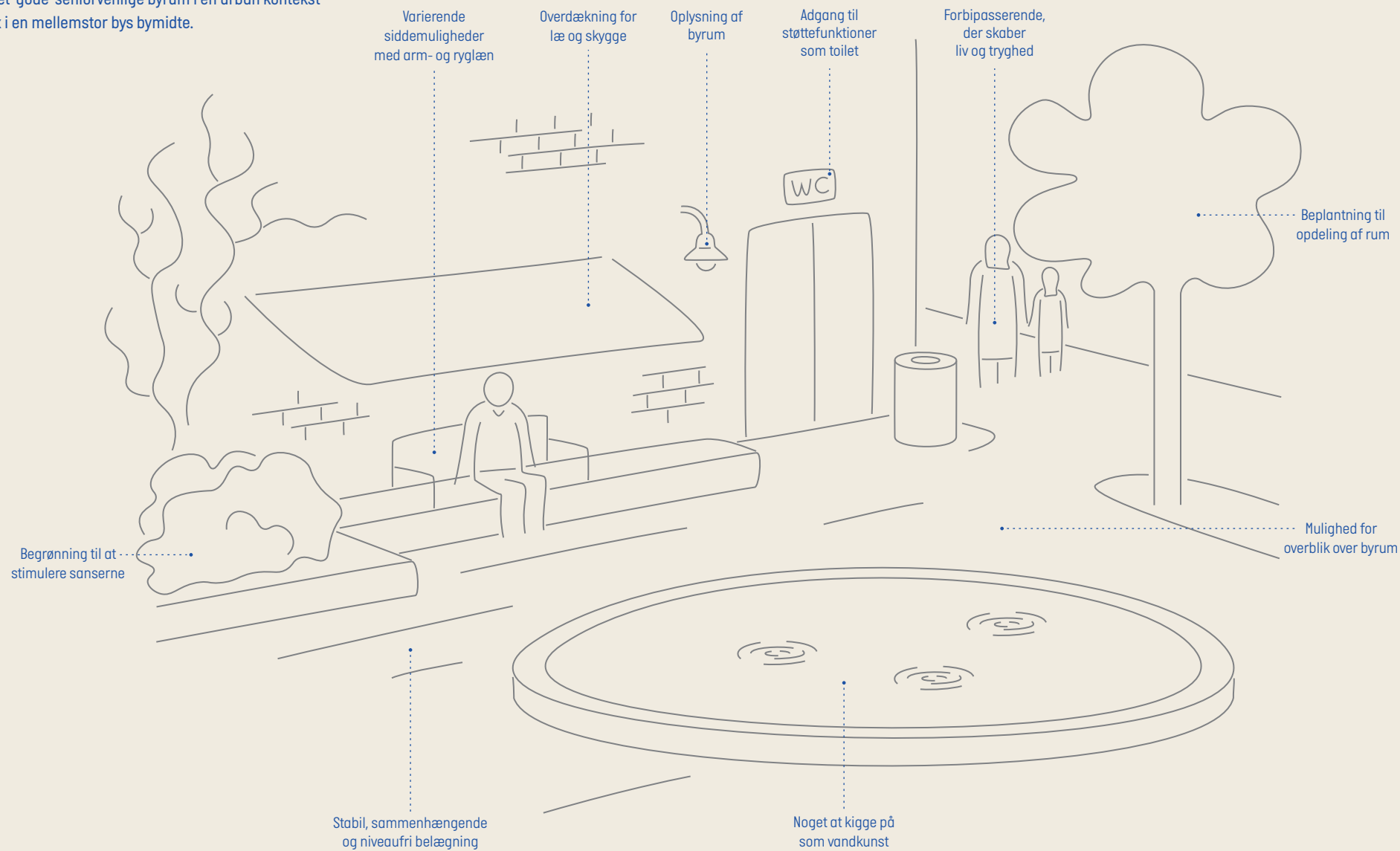
Seniorernes motivation for brug af byen afhænger ofte af social interaktion, som kan påvirke deres livskvalitet positivt, værne mod ensomhed og give meningsfulde gøremål i hverdagen. Her skal den sociale kontakt ses i en bred kontekst. Det vil sige både som en kort hilsen på gaden, snakken over køledisken, den faste ugentlige aftale fx omkring frivilligt foreningsarbejde eller mødet ved større arrangementer. For seniorer, som bor alene i egen bolig, kan det rutineprægede ophold i byrummet og de sociale møder være en tryghed og sikring for, at andre medborgere bemærker en evt. udeblivelse i hverdagsrutinen og dermed sikrer sig, at senioren ikke ligger syg derhjemme, uden at nogen har opdaget det.

Designprincipperne er anvisende for kommunens arbejde med seniorvenlige byrum. Underspørgsmålene kan anvendes til at kortlægge byrummets kvalitet ift. seniorvenlighed og pege på, hvor der bør sættes ind ved et egentligt anlægsprojekt. Er svaret nej på underspørgsmålet, betyder det, at der er brug for en forbedring. Er svaret ja, er Middel-fart Kommune allerede godt på vej, og der kan tages stilling til, om der skal igangsættes yderligere forbedringer. På denne måde giver værktøjet mulighed for at blive bevidst om, hvad man har i kommunen, som allerede fungerer godt eller blot kræver en justering.

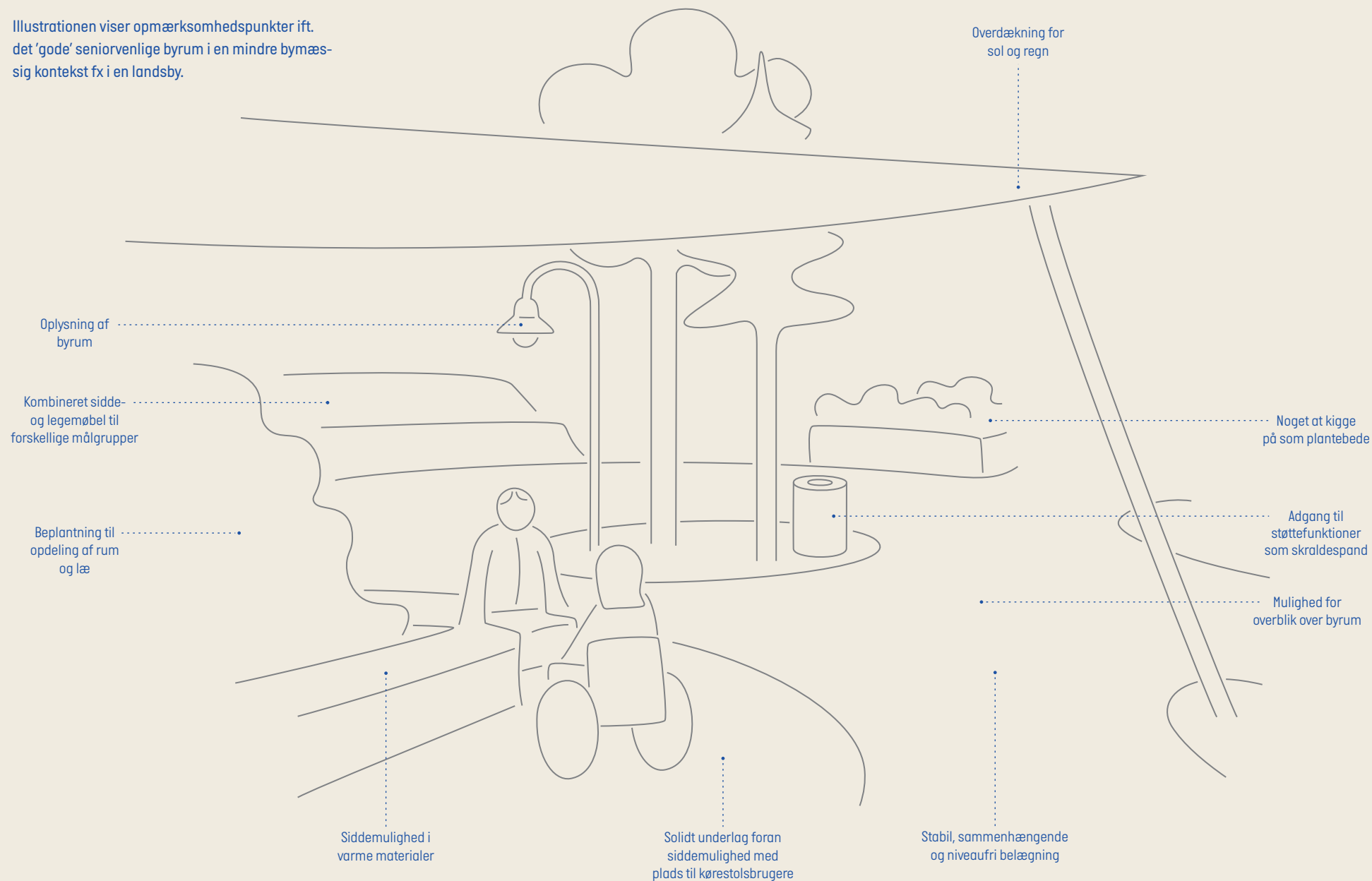
Designprincipper for det seniorvenlige byrum:

- **Det skal være muligt – for alle – at tage ophold**
Er der varierende siddemuligheder – nogle med armlæn og rygstøtte? Er der integrerede borde i nogle af siddemøblerne, så man kan medbringe forplejning? Er siddemøblet i naturlige og varme materialer? Er det muligt for kørestolsbrugere at tage plads ved siddemøblet uden at flagre, men i stedet at være en del af fællesskabet? Er det muligt at parkere udstyr som rollator og el-scooter, så det ikke står i vejen?
- **Mulighed for forskellige aktiviteter**
Er det muligt at lave forskellige aktiviteter – både fysiske og stillesiddende? Er det muligt både at tage del i aktiviteter eller være mere observerende? Er der muligt at interagere med andre generationer? Passer niveauet af baggrundsstøj til aktiviteten, så det fx er muligt at snakke sammen uden at blive overdøvet af trafikken? Er der den ønskede stemning? Er det et semiprivat areal eller åbent og imødekommende for fællesskab og det tilfældige møde? Er der visuel kontakt til byen/aktiviteter? Passer design og æstetik til stedet?
- **Byrummets gulv skal være stabilt**
Giver byrummets 'gulv' niveaufri adgang, så borgere med gangbesvær ikke hæmmes i at benytte byrummet og dets inventar? Er belægningen jævn og fri for huller og revner? Er belægningen nem at færdes på? Er belægningen sikker at færdes på i regnvejr? Bidrager belægningen til at finde vej? Skaber belægningen udfordringer for dem, som er sensitive for synsforstyrrelser?
- **Grønne og blå elementer bør indgå i byrummet**
Er der noget grønt at kigge på fx plantekasser, træer eller buske, der aktiverer sanserne, bidrager til mental velvære, skaber ro og evt. danner små rum i byrummet? Er der noget blåt at kigge på fx vandkunst, åbne kanaler eller klimatilpasningsløsninger? Er det muligt nogle steder selv at plante og passe blomsterbede og urtehaven?
- **De 'sanitære' forhold skal være på plads**
Er der adgang til toiletter i nærheden? Er der brugt materialer af en vis kvalitet? Er der skraldespande? Er byrummet vedligeholdet? Er der vandposter i nærheden, hvor man kan slukke tørsten?
- **Der skal være muligt at kunne søge læ**
Er der overdækning fx et sejl, halvtag eller espalier, hvor man kan søge læ for regn eller sol? Er der husmure, læhegn eller beplantning, hvor man kan sidde i læ for vinden? Er læ-muligheden placeret godt i forhold til byrummet og aktiviteterne?
- **Det skal være trygt at gøre ophold**
Er der 'naturligt øjne på byrummet' fx fra aktive stueetager, løbende forbipasserende eller vinduer og døre, der vender ud mod byrummet, så brugerne føler sig trygge? Er det let at danne sig et overblik og finde rundt? Har byrummet flere udgange? Er byrummet oplyst? Er der seniorer, som har ejerskab over stedet og et tilhørsforhold?

Illustrationen viser opmærksomhedspunkter ift. det 'gode' seniorvenlige byrum i en urban kontekst fx i en mellemstor bys bymidte.

Illustrationen viser opmærksomhedspunkter ift. det 'gode' seniorvenlige byrum i en mindre bymæssig kontekst fx i en landsby.

Designprincipper for den seniorvenlige forbindelse

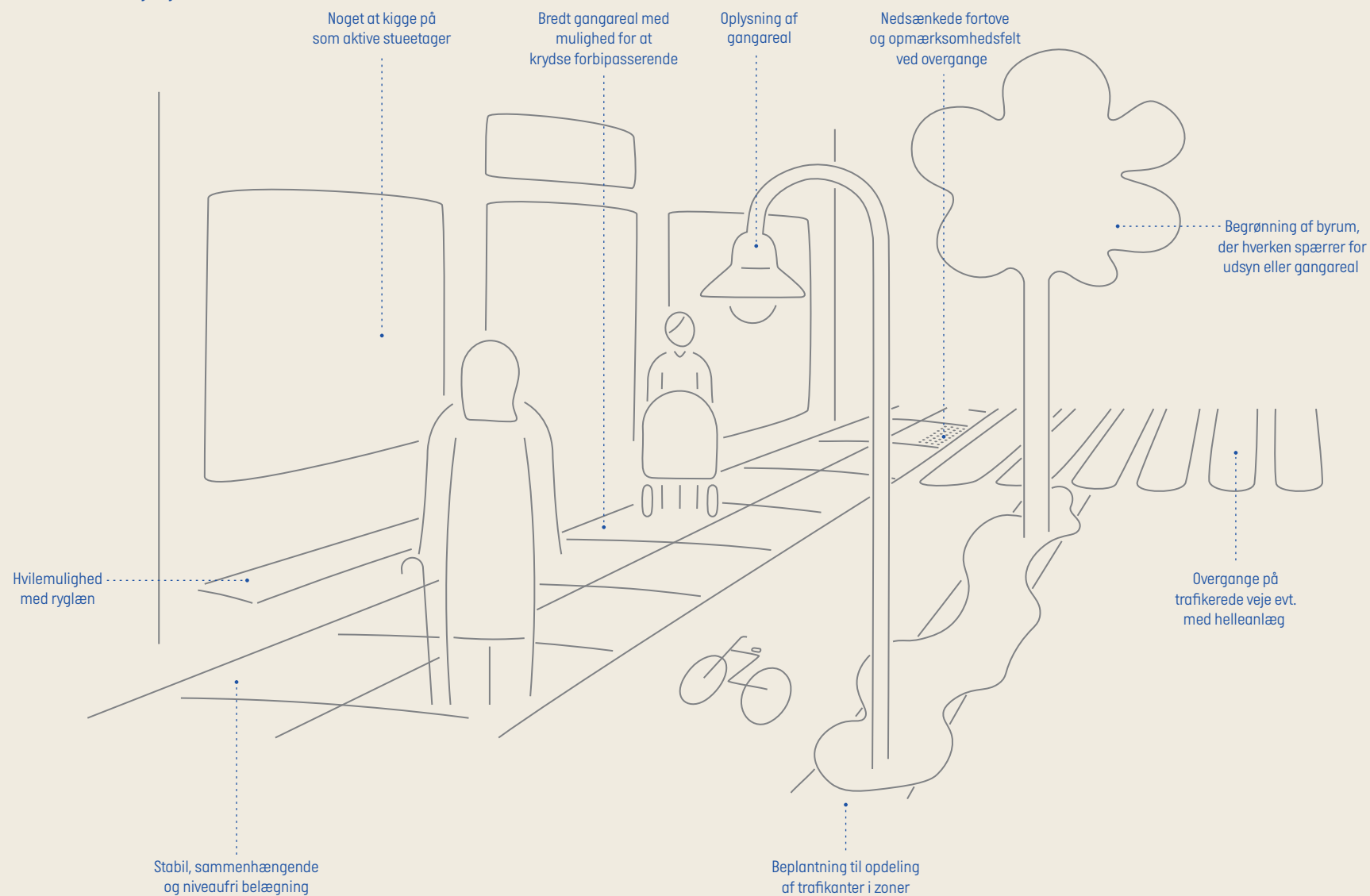
Gode og imødekommende forbindelser mellem bolig, byrum og hverdagssteder er vigtigt for at kunne understøtte det aktive og selvhjulpne seniorliv. Det handler både om seniorernes mulighed for at være fysisk aktive i hverdagen, oplevelse af tryghed, byens æstetiske udtryk, sociale mødesteder samt om at gøre byens forskellige muligheder tilgængelige for alle.

Designprincipperne er anvisende for kommunens arbejde med seniorvenlig infrastruktur. Underspørgsmålene kan anvendes til at kortlægge forbindelsens kvalitet ift. seniorvenlighed og pege på, hvor der bør sættes ind ved et egentligt anlægsprojekt. Er svaret nej til underspørgsmålet, betyder det, at der er brug for en forbedring. Er svaret ja, så er Middelfart Kommune allerede godt på vej, og der kan tages stilling til, om der skal igangsættes yderligere forbedringer. På denne måde giver værktøjet mulighed for at blive bevidst om, hvad man har i kommunen, som allerede fungerer godt eller blot kræver en justering.

Designprincipper for den seniorvenlige forbindelse, der understøtter målgruppens behov som fodgængere i det trafikale miljø:

- **Trafikanter bør opdeles i forskellige zoner**
Er der separate zoner til byens forskellige trafikanter på travle steder? Er opdelingen let at aflæse med fx niveauforskel eller beplantning? Er der shared space steder med megen trafik, så det er svært at orientere sig eller forstå hvem, der har forrættelse? Er fortovet bred nok til, at man kan færdes med rollator, kørestol, el-scooter mv. og krydse forbipasserende samtidig?
- **Belægningen skal være stabil**
Er belægningen sammenhængende og uden, at den stopper pludseligt, så man må færdes på vejbanen eller et græsstykke? Er belægningen jævn og fri for huller og revner? Er belægningen nem at færdes på for borgere med gangbesvær fx uden trin og trapper? Er det muligt, at færdes med en synsedsættelse, så der fx er naturlige ledelinjer? Er belægningen sikker, at færdes på i regnvejr? Bidrager belægningen til at finde vej? Bidrager belægningen til, at der undgås forvirring fx grundet umotiverede belægningsskift? Ryddes der for sne og is om vinteren?
- **Beplantning må ikke spærre fortovsarealet**
Kan man frit passere på fortovet uden, at buskads eller træer spærre ej heller cykler og skilte? Er der frit udsyn fx rundt om hjørner? Er der visne og glatte blade eller rødder, der skaber ujævnheder, som man kan falde over?
- **Der skal være overgange på strækninger med tung trafik**
Er der løbende overgange på trafikerede veje eller steder med dårligt udsyn fx ved hjørner? Er der lyd på lysreguleringen ved trafikerede veje? Er der taget højde for synsedsættelse med taktile markeringer? Er der helleanlæg ved overgange over brede veje? Er der nedsænkede fortove ved alle overgange?
- **Det skal være let at orientere sig**
Er det let at finde rundt? Er der god skiltning eller genkendelige punkter, som man kan orientere sig efter? Er der ledelinjer – gerne naturlige, der fører til og fra vigtige hverdagssteder?
- **Forbindelserne skal være oplyste**
Er det trygt at bevæge sig, når mørket falder på med en veloplyst og tryghedsskabende belysning uden mørke skyggedannelser? Er belysningen integreret i byrumsinventaret og er den nedadrettet, så den ikke blænder? Bidrager lyset til en positiv oplevelse af byrummet fx ved at virke inviterende, kunstneriske eller fremhæve detaljer?
- **Der skal løbende være hvilemuligheder**
Er der jævnlige muligheder (hver 100-200 m. afhængig af terrænet) for at hvile benene undervejs? Er der forskellige siddemuligheder til forskellige kroppe og præferencer fx både med og uden armlæn og rygstøtte? Er det muligt for kørestolsbrugere at tage plads ved siddemøblet uden at flagre, men i stedet at være en del af fællesskabet? Er siddemøblerne i varme materialer? Er der noget at kigge på? Er underlaget solidt foran siddemøblet? Er der nogle steder overdækning eller beplantning, der giver ly og læ? Er det muligt at deltage i bylivet samtidigt?
- **Det skal være interessant at færdes**
Er der noget interessant at kigge på undervejs fx vandkunst, gavlmalier, grønne bede, udsigt til landskabet eller aktive stueetager? Kan byrummet skabe oplevelser og hverdagsglæde? Er det muligt at vælge rolige forbindelser uden tung trafik? Er der beplantning, der understøtter et sanseligt og behageligt miljø?

Illustrationen viser opmærksomhedspunkter ift. den 'gode' seniorvenlige forbindelse i en urban kontekst fx i en mellemstor bys bymidte.

Illustrationen viser opmærksomhedspunkter ift. den 'gode' seniorvenlige forbindelse i en mindre bymæssig kontekst fx i en landsby.

